

MATIJA MESIĆ, PRVI PROFESOR HRVATSKE POVIJESTI I PRVI REKTOR SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Matija Mesić, prvi profesor hrvatske povijesti na Mudroslovnom (Filozofskom) fakultetu i prvi rektor Sveučilišta u Zagrebu istaknuta je osoba hrvatskoga društvenog i kulturnog života u sredini i drugoj polovici prošloga stoljeća. Svećenik, povjesničar, akademik i profesor samozatajnom je djelatnošću od početka 50-ih do potkraj 70-ih godina XIX. stoljeća plodno utjecao na razvoj većine središnjih znanstvenih i kulturnih institucija u Hrvatskoj, od Pravoslavne akademije i Sveučilišta do Matice hrvatske i Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu.

Rođen je 19. veljače 1826. god. u Brodu na Savi. Osnovnu školu polazio je u rodnom Brodu, gimnaziju u Požegi i Zagrebu. God. 1844. završio je tečaj filozofije i teologije na zagrebačkoj kraljevskoj akademiji, studij bogoslovije god. 1848. u bečkom zavodu Pazmaneumu. Iduće godine zaređen je za svećenika i postavljen za kapelana u Brckovljanima kod Božjakovine, ali je već 1850. god. postao suplentom za povijest i zemljopis na zagrebačkoj gimnaziji. God. 1851. nastavlja studij u Beču i potom u Pragu gdje sluša predavanja iz povijesti i jezikoslovlja, a 1853. polaže profesorski ispit i postaje profesorom na zagrebačkoj gimnaziji.

God. 1856. Mesić je imenovan izvanrednim profesorom iz predmeta *Povijest austrijskoga carstva*, a 1859. i redovitim profesorom austrijske povijesti, te predmeta *Kanonsko pravo* na zagrebačkoj Pravoslavnoj akademiji. God. 1871. postao je privremenim ravnateljem Pravoslavne akademije i sudionikom priprema za utemeljenje Sveučilišta. Godine 1874. imenovan je redovitim profesorom hrvatske povijesti na Filozofskom fakultetu i prvim rektorom Sveučilišta u Zagrebu.

Od god. 1856. bio je podupirajućim članom, a od 1860. do 1864. i članom ravnateljstva Društva za povjestnicu jugoslavensku, najstarijega društva hrvatskih povjesničara. Članom utemeljiteljem Matice hrvatske bio je od 1854. god., potpredsjednikom od 1858. do 1872., a od te godine do 1874. i njezinim predsjednikom. I napokon, bio je sudionikom početne etape u razvoju Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. God. 1861. bio je izvjestiteljem Gospodarskog odbora Hrvatskoga sabora za utemeljenje Akademije, a 1866. izabran je za njezina pravoga, redovitoga člana.

Usredotočivši se svim snagama na rad u znanstvenim i kulturnim institucijama Mesić se nije znatnije uključivao u politički život u Hrvatskoj, premda je 1861. i od 1857. do 1878. bio poslanikom u Hrvatskom saboru. Umro je u Zagrebu 5. prosinca 1878. godine.

Utemeljenje Sveučilišta u Zagrebu poklapa se s posljednjim godinama života Matije Mesića. Kada je zakonski članak Hrvatskoga sabora "Ob ustrojstvu sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu" od 15. listopada 1873. dobio kraljevom sankcijom od 5. siječnja 1874. zakonsku snagu, moglo se pristupiti pripremama za otvaranje Sveučilišta, prije svega izboru redovitih i izvanrednih profesora. Kao nekadašnji ravnatelj Pravoslavne akademije, a od 8. kolovoza 1874. i privremeni rektor Sveučilišta, Mesić je izravno sudjelovao u pripremnim radnjama. Prije otvorenja Sveučilišta popunjeno je 25 "učiteljskih stolica" (katedri) redovitim i izvanrednim profesorima, te privatnim docentima. Na zajedničkoj sjednici izabranih profesora triju fakulteta, bogoslovnog, pravnog i mudroslovnog, održanoj 4. listopada 1874, Mesić je tajnim glasovanjem, u kojemu je dobio 16 od mogućih 17 glasova, izabran za prvog rektora Sveučilišta, što su Zemaljska vlada i ban Ivan Mažuranić potvrdili 9. listopada 1874. godine.

Na svečanosti otvaranja Sveučilišta 19. listopada 1874. Mesić je instaliran za rektora. Tom je prilikom održao govor, u kojemu nije samo upozorio na važnost utemeljenja modernog Sveučilišta za hrvatski narod, nego je iskazao i širinu vlastitih duhovnih obzora. Otvorenje Sveučilišta uvrstio je "među najznamenitije dane u povijesti našega naroda", pa "od danas počima novo, sretnije doba u kulturnoj povijesti njegovoj". U isti je mah istaknuo da znanost nije "osebinom jednoga samo naroda, nego općenitim blagom svega ljudstva", ali da će unatoč tome osobitom zadaćom biti umnikom, da se osvrću na individualnu narav i ćud naroda svoga". S takvim je načelima u potpunom skladu bio i njegov raniji istraživački rad povjesničara i njegovo nastavničko djelovanje na "filozofičko-historičkom" odjelu Mudroslovnoga (Filozofskoga) fakulteta u Zagrebu.

U tijeku priprema za otvaranje Sveučilišta Matija Mesić je u travnju 1874. imenovan prvim redovitim profesorom na Katedri za hrvatsku povijest. U tom času njegovo je istraživačko djelo bilo posve oblikovano jer je temeljne radove o hrvatskoj povijesti u kasnom srednjem vijeku, u doba dinastije Jagelovića, objavio između 1864. i 1873. godine. U zagrebačkom "Književniku" Mesić objavljuje rad *Hrvati na izmaku XV. i na početku XVI. vieka* (1864-65), a u "Radu" Akademije *Banovanje Petra Berislavića za kralja Ljudevita II.* (1868) i *Hrvati nakon bana Berislavića do mohačke bitke* (1872-73).

Prema redu predavanja za škol. god. 1874/75. na Mudroslovnom fakultetu Mesić je u zimskom semestru držao predavanja iz kolegija: *Povijest Hrvata za vladanja narodne*

dinastije s obzirom na istodobnu poviest austrijsku i ugarsku, pet puta tjedno po jedan sat, a u ljetnom semestru iz kolegija: Poviest Hrvata za vladanja kraljeva Arpadovaca s obzirom na austrijsku i ugarsku poviest, s jednakim tjednim rasporedom kao i u zimskom semestru.

Matija Mesić je tako svoju životnu snagu i misaoni napor uključio u razvoj hrvatske povijesne znanosti i u stvaranje hrvatskih znanstvenih i kulturnih institucija. Njegovi prilozi o hrvatskoj povijesti u razdoblju dinastije Jagelovića

bijahu vrijednim prinosom modernoj hrvatskoj historiografiji. Zajedno s prvim naraštajem hrvatskih povjesničara, Ivanom Kukuljevićem, Šimom Ljubićem i Franjom Račkim, Mesić je postavljao temelje njezinoj znanstvenosti i kritičnosti. Kao uglednoj osobi hrvatskog znanstvenog i kulturnog života i pripala mu je čast prvog rektora Sveučilišta i prvog profesora na katedri za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta u Zagrebu.

Tomislav Raukar

Literatura

- 125 godina Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 1866—1991, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, ur. H. Požar i R. Filipović, Zagreb 1991.
 M. Gross, *Suvremena historiografija. Korijeni, postignuća, traganja*, pogl. "Poznanstvenjenje hrvatske historiografije u 19. stoljeću" (172-188), Zagreb 1996.
 D. Karbić, *Predgovor*, u: M. Mesić, *Hrvati na izmaku srednjega vijeka, Izabrane rasprave*, Slavonski Brod 1996, 5-1.
 Matija Mesić, *prvi rektor Sveučilišta u Zagrebu*. Zbornik radova sa znanstvenog skupa o Matiji Mesiću u povodu 170. obljetnice njegova rođenja, 1826-1996, Zagreb-Slavonski Brod 1997.